

Dabas lieguma “Dēliņkalns” dabas aizsardzības plāns

Dabas liegums atrodas Alūksnes rajona Jaunlaicenes un Ziemeļu
pagasta pašvaldības teritorijā

Plāns izstrādāts laika periodam no 2003. gada līdz 2008. gadam

Izstrādātājs:

Latvijas Dabas fonds

Projekta vadītāja:

Ieva Rove

Plāna redaktore:

Ilze Deniņa

Rīga

2003. gada novembris

atjaunots

200_. gada _____

SATURS

IEVADS.....	3
KOPSAVILKUMS	4
I. DAĻA. APRAKSTS	5
1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS	5
<i>Latvijas likumdošana</i>	5
1.1.2. <i>Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības</i>	8
1.1.3. <i>Īpašuma tiesības</i>	9
1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	9
1.2.1. <i>Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas</i>	9
1.2.2. <i>Esošais teritorijas zonējums</i>	10
1.2.3. <i>Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra</i>	10
1.2.4. <i>Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture</i>	10
1.2.5. <i>Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums</i>	10
1.2.6. <i>Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju</i>	12
1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	12
1.3.1. <i>Klimats</i>	12
1.3.2. <i>Ģeoloģija, ģeomorfoloģija</i>	12
1.3.3. <i>Hidroloģija</i>	13
1.3.4. <i>Augsnes</i>	13
1.4. TERITORIJAS BIOĻOĢISKAIS RAKSTUROJUMS	13
1.4.1. <i>Flora</i>	13
1.4.2. <i>Fauna</i>	14
1.4.3. <i>Biotopi</i>	15
1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS	16
1.5.1. <i>Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)</i>	16
1.5.2. <i>Teritorijas izmantošanas veidi</i>	16
1.6. INFORMĀCIJAS AVOTI	17
II DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS.....	18
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	18
2.2. BIOTOPI KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	18
2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	19
2.4. CITAS TERITORIJAS VĒRTĪBAS UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	20
2.5. TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTĀTĪJUMS	21
III DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI	22
3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI	22
3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM (5 GADIEM)	22
4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	23
4.2. IETEICAMĀIS TERITORIJAS ZONĒJUMS.....	27
V DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	27
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI	27
5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA	27
5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS	27
5.4. INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS.....	28
PIELIKUMS.....	29
Pielikumu saraksts.....	29

IEVADS

Dēliņkalna dabas liegums atrodas Alūksnes rajona Jaunlaicenes un Ziemeru pagastā. Tas dibināts 1962. gadā ar nolūku saglabāt Dēliņkalna ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko vērtību (augstākais punkts Alūksnes augstienē) un reģionam raksturīgo veģetāciju. Lieguma platība – 44,7 ha. Pateicoties augstai ainaviskai vērtībai, Dēliņkalns iekļauts arī Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū. Papildus Latvijas mēroga aizsardzības statusam, Dēliņkalns ietverts arī *Emerald/Natura 2000* aizsargājamo teritoriju tīklā kā potenciālā *Natura 2000* vieta: potenciāla Eiropas nozīmes aizsargājama dabas teritorija, jo Dēliņkalnā sastopami Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi - boreālie meži. Dēliņkalnā sastopamas arī vairākas aizsargājamas augu, putnu un bezmugurkaulnieku sugas.

Dēliņkalna dabas lieguma dabas aizsardzības plāns izstrādāts Latvijas Dabas fondā 2003. gadā. Plāns izstrādāts atbilstoši vides ministra rīkojumam Nr. 120 "Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanai" (04.07.2002.).

Vispirms tika apkopoti un izvērtēti pieejamie literatūras dati kā arī npublicētie dati no LDF projektiem "Latvijas ģeoloģiskā aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar *EMERALD/NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu" un "Pļavu inventarizācija Latvijā". Tika apkopots un izpētīts pieejamais karšu materiāls. Veģetācijas sezonā eksperti veica lauka inventarizācijas. Plāna izstrādē piedalījās eksperti - V. Spuņģis (bezmugurkaulnieki), A. Petriņš (putni), V. Ziņģis (meža biotopi), I. Deniņa un A. Opmanis (augi un biotopi), B. Strazdiņa (kartes). Projektu vadīja I. Rove, plāna redaktore – I. Deniņa.

Plāna izstrādes gaitā precizēts lieguma robežas apraksts.

Plāna izstrādes laikā notika informatīva sēde un divas dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupas sanāksmes (1. pielikums), kurās teritorijas zemes īpašnieki, pašvaldību, Valsts Meža dienesta un Reģionālās Vides Pārvaldes Alūksnes nodaļas pārstāvji tika informēti par topošā dabas aizsardzības plāna izstrādi. Tika apspriesti aktuālie jautājumi - par saimnieciskās darbības veikšanu un apsaimniekošanas pasākumiem, tūrisma infrastruktūras attīstību kā arī uzklauti iedzīvotāju un pašvaldības pārstāvju viedokļi. Otrajā uzraudzības grupas sēdē tika apspriesta dabas aizsardzības plāna 1. redakcija – galvenokārt jautājumi par tūrisma infrastruktūras attīstību un individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem.

KOPSAVILKUMS

Dēliņkalna dabas aizsardzības plāns izstrādāts pieciem gadiem. Plānā sniegta vispusīga teritoriju raksturojoša informācija, analizētas dabas un sociālekonomiskās vērtības, izvirzīti teritorijas dabas aizsardzības mērķi un ieteikti apsaimniekošanas pasākumi, kas veicami, lai šīs vērtības saglabātu, uzturētu un, iespējams, arī paaugstinātu.

Dēliņkalna dabas lieguma apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi ir:

- 1) saglabāt Dēliņkalna ģeomorfoloģisko un ģeoloģisko vērtību;
- 2) saglabāt tipiskās un īpaši aizsargājamās augu, putnu un bezmugurkaulnieku sugas to dabiskās dzīves vidēs;
- 3) saglabāt neskartus ES aizsargājamus un dabiska meža biotopus;
- 4) iekārtot funkcionējošu un ilgtspējīgu tūrisma infrastruktūru, vienlaicīgi saglabājot un uzturot teritorijas vērtības.

Lieguma apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi doti 3. nodaļā.

Teritorijas galvenās dabas aizsardzības vērtības ir:

- boreālie meži - veci, mazskarti skujkoku meži, kuru platības visā Latvijā strauji sarūk. ES nozīmes aizsargājams biotops;
- dabiskie meža biotopi - gravu meži. Tajos atrodamas struktūras, kas raksturo vecu, dabisku un mazskartu mežu - liela diametra dobumaini koki, dažāda vecuma un sadalīšanās pakāpes kritālas, stāvoši nokaltuši koki un stubeņi. Šajos biotopos atrastas arī divas retas gliemežu sugas jeb tā sauktās indikatorsugas (sugas, kuras norāda uz meža attīstības procesa nepārtrauktību);
- reta augu suga - zaļziedu naktsvijole;
- retas bezmugurkaulnieku sugas - cīrulīšu dižtauriņš, krokainais vārpstīngliemezis, lielais torņgliemezis;
- retas putnu sugas - baltmuguras dzenis, trīspirkstu dzenis, melnā dzilna, pelēkā dzilna;
- ģeomorfoloģiskā un ģeoloģiskā vērtība - augstākais punkts Alūksnes augstienē ar augstu ainavisko vērtību.

Teritorijas fiziogēogrāfiskais un bioloģiskais raksturojums dots 1.3. un 1.4. apakšnodaļās.

Galvenie dabas vērtību apdraudošie faktori, kurus nedrīkst pieļaut, ir saimnieciskā darbība aizsargājamajos meža biotopos un nekontrolēta tūristu plūsma.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus un saglabātu teritorijas dabas vērtības, izstrādāts apsaimniekošanas pasākumu kopums: administratīvie, sugu un biotopu apsaimniekošanas un tūrisma infrastruktūras attīstības. Galvenais uzsvars liekams uz vērtīgo meža biotopu aizsardzību, ļaujot tiem dabiski attīstīties un nenoplicinoša tūrisma attīstību. Apsaimniekošanas pasākumi apkopoti 4. nodaļā.

Liegumu ieteikts sadalīt divās zonās - stingrā režīma zonā, kurā iekļauti aizsargājamie meža biotopi, reto putnu un bezmugurkaulnieku atradnes un regulējamā režīma zonā. Aizliegtās un atļautās darbības uzskaitītas individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos (5.4 nodaļa).

I. DAĻA. APRAKSTS

1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS

Latvijas likumdošana

Latvijas dabas aizsardzības politika

Vides politikas plāns Latvijai. Akceptēts Ministru Kabinetā (turpmāk MK) 25. 04. 1995.

Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma. Akceptēta MK 16. 05. 2000.

Vides un dabas aizsardzība

Likums “Par vides aizsardzību” (06 .08 .1991 ., grozījumi (stājas spēkā) 22 .05 .1997 ., 20 .06 .2000 ., 20 .12 .2001 un 15 .05 .2003 .) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.

LR Likums “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (02 .03 .1993 ., grozījumi 30 .10 .1997 ., 28 .02 .2002 .un 12 .12 .2002 .) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas (arī Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas) un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā (MK noteikumi Nr. 199., 28.05.2002., izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. panta otro daļu) - nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

“Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr.415 , 08 .08 .2003 .) – nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, pieļaujamo un aizliegto darbību veidus tajās.

“Noteikumi par dabas liegumiem” (MK noteikumi Nr. 212 ., 15 .06 .1999 ., grozījumi 26 .06 .2001. un 30.10.2003.) nosaka dabas liegumu robežas un teritoriju aizsardzības statusu. Dēļiņķalnam piemērots īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statuss - dabas liegums, 47 ha platībā (noteikumu 19. pielikums).

“Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem” (MK noteikumi Nr. 69., 23 .02 .1999 .) nosaka aizsargājamo ainavu apvidu robežas un to aizsardzības statusu. Dēļiņķalna dabas liegums ietverts Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū.

“Līgumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības nodrošināšanai” (MK noteikumi Nr. 247 , 25 .07 .2000 .) nosaka līgumu slēgšanas kārtību īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības, izmantošanas un dabas aizsardzības plāna prasību ievērošanas nodrošināšanai.

“Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16 .03 .2000 .) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 396 , 14 .11 .2000 .) nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētās, izzūdošās vai retās sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 421 , 05 .12 .2000 .) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.

“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 45 , 30 .01 .2001 .) definē mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus.

Zemkopības ministrijas instrukcija Nr.7 **“Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika”** (09 .11 .2001 .). Instrukcija izstrādāta, pamatojoties uz **“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumiem”**. Saskaņā ar šo instrukciju juridisko aizsardzības statusu iegūst tā sauktie atslēgas biotopi.

“Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu” (MK noteikumi Nr. 117, 13 .03 .2001 .) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

“Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējuma apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamām nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem” (MK noteikumi Nr. 345 , 31 .07 .2001 .) nosaka zaudējumu pieteikšanas, novērtēšanas un kompensāciju izmaksas kārtību.

Mežs

“Meža likums” (24 .02 .2000 , grozījumi 13 .03 .2003 .), likuma mērķis ir regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (MK noteikumi Nr. 189 , 08.05 .2001 ., grozījumi 26.02.2002.), nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā.

“Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs” (MK noteikumi Nr .152 , 09 .04 .2002 .) nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību, koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

“Meža atjaunošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr 354 , 10 .10 .2000 ., grozījumi 06 .11 .2001 .) nosaka meža atjaunošanas termiņus atsevišķiem meža augšanas apstākļu tipiem, kritērijus, pēc kuriem mežaudzi atzīst par atjaunotu, un atjaunotās mežaudzes (jaunaudzes) kopšanas pārbaudes kritērijus.

“Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā” (MK noteikumi Nr. 217, 29 .05 .2001 ., grozījumi 03 .07 .2001 .) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā.

“Meža zemes transformācijas kārtība” (MK noteikumi Nr. 94 , 27 .02 .2001 .) nosaka meža zemes transformācijas nosacījumus un meža zemes transformācijas atļaujas saņemšanas kārtību, kā arī valstij nodarīto zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību par dabiskās meža vides iznīcināšanu transformācijas rezultātā.

Nemeža zemes

“Lauksaimniecībā izmantojamās zemes transformācijas nosacījumi un zemes transformācijas atļauju izsniegšanas kārtība” (MK noteikumi Nr. 385 , 01 .09 .2001 .) nosaka lauksaimniecībā izmantojamās zemes transformācijas nosacījumus, kas jāievēro, lauksaimniecībā izmantojamo zemi pārveidojot par lauksaimniecībā neizmantojamu zemi, un zemes transformācijas atļaujas izsniegšanas kārtību.

Medības

“**Medību likums**” (08.07.2003., grozījumi 06.08.2003.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

“**Medību noteikumi**” (MK noteikumi Nr. 251, 08.08.1995., grozījumi 07.10.1997.) nosaka medīšanas termiņus medījamām sugām un nepieciešamo medību dokumentāciju.

Tūrisms

“**Tūrisma likuma**” (17.09.1998., grozījumi 07.10.1999. un 24.01.2002.) mērķis ir radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses. Likums definē, ka dabas tūrisms ir tūrisms veids, kura mērķis ir izzināt dabu, apskatīt raksturīgas ainavas, biotopus, novērot augus un dzīvniekus dabiskajos apstākļos, kā arī izglītoties dabas aizsardzības jautājumos, savukārt kultūras tūrisma galvenais mērķis ir iepazīšanās ar kultūrvēsturisko mantojumu un ievērojamām vietām.

Teritoriju plānojumi, īpašums

“**Teritorijas attīstības plānošanas likuma**” (30.10.1998.) mērķis ir nodrošināt teritorijas attīstības plānošanas sistēmas izveidošanu, kas veicinātu tās ilgtspējīgu attīstību valstī.

“**Noteikumi par teritorijas plānojumem**” (MK noteikumi Nr. 423, 05.12.2000.) nosaka teritorijas plānojumu izstrādāšanas, saskaņošanas, spēkā stāšanās, apturēšanas, grozīšanas, sabiedriskās apspriešanas un ievērošanas pārraudzības kārtību, kā arī nacionālā līmeņa teritorijas attīstības plāna saistošās daļas.

Rajona plānojumā ietver šādu informāciju:...

šo noteikumu 10.6.6.apakšpunktā minētās rajona nozīmes teritorijas (īpaši aizsargājamās dabas teritorijas) (esošās un plānotās) ar to funkcionālajām zonām atbilstoši dabas aizsardzības plāniem.

Plānojumu izstrādā, pamatojoties uz šādiem dokumentiem:...

īpaši aizsargājamo dabas un kultūrvēsturisko teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un dabas aizsardzības plāniem.

Likuma “**Par zemes lietošanu un zemes ierīcību**” (21.06.1991., grozījumi 27.04.1993. un 10.11.1994.) uzdevums ir aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

Zemes lietotājiem ir pienākums:...

1) nodrošināt zemes izmantošanu atbilstoši tiem mērķiem un noteikumiem, kādi paredzēti, to piešķirot;...

8) aizsargāt dabas un kultūrvēsturiskos pieminekļus, ievērot īpaši aizsargājamo dabas objektu un to aizsargjoslu izmantošanas režīmu.

“**Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un sistematizācijas kārtība**” (MK noteikumi Nr. 344, 31.07.2001.) reglamentē kārtību, kādā nosakāmi un sistematizējami nekustamā īpašuma lietošanas mērķi.

Likums “**Par nekustamā īpašuma nodokli**” (17.06.1997., grozījumi 13.11.1997., 21.10.1998., 21.01.1999., 25.11.1999. un 23.11.2000.) nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, nodokļu atvieglojumus.

Ar nekustamā īpašuma nodokli neapliet:...

5) zemi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kurās ar likumu aizliegta saimnieciskā darbība, un šajās teritorijās esošās dabas aizsardzībai izmantojamās ēkas.

Līdz 2003.gada 31.decembrim ar nodokli neapliet ēkas un būves, kuras:...

3) izmanto dabas aizsardzības vajadzībām.

“**Lauku apvidu zemes kadastrālās vērtēšanas noteikumi**” (MK noteikumi Nr. 341, 31.07.2001.) nosaka vienotu kārtību, kādā veicama lauku apvidu zemes kadastrālā vērtēšana,

zemes kadastrālās vērtības samazināšanas kārtību, ņemot vērā apgrūtinājumus, kas ierobežo zemes izmantošanu.

Pašvaldību teritorijās, kurās nav izstrādāti zemes vērtību zonējumi zemes vienībai, kurai ir reģistrēti zemes izmantošanas ierobežojumi, zemes kadastrālo vērtību samazina.

Ja mežaudzei ir saimnieciskās darbības ierobežojumi (ciršanas ierobežojumi), meža zemes kvalitātes novērtējumu samazina:

par 100 %, ja aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;

par 50 %, ja aizliegta galvenā cirte vai kailcirte.

Zemes vienībai, kurai reģistrēti zemes izmantošanas ierobežojumi, zemes kadastrālo vērtību samazina.

“Nekustāmā īpašuma kadastrālās vērtības aktualizācijas kārtība” (MK noteikumi Nr. 343, 31.07.2001.) nosaka kārtību, kādā aktualizējama īpašuma kadastrālā vērtība, ja tā mainījiesies.

“Būvniecības likums” (30.08.1995., grozījumi 27.02.1997., 01.10.1997. un 07.03.2002.) nosaka būvniecības dalībnieku savstarpējās attiecības, kā arī viņu tiesības un pienākumus būvniecības procesā un atbildību par būvniecības rezultātā tapušās būves atbilstību tās uzdevumam, ekonomiskajam izdevīgumam, paredzētajam kalpošanas ilgumam un attiecīgajiem normatīvajiem aktiem, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci attiecīgajā būvniecības jomā.

Būvniecības ierobežojumus atsevišķos zemes gabalos reglamentē likumi, Ministru kabineta noteikumi, vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālais plānojums. Būvniecības ierobežojumus var nostiprināt Zemesgrāmatās kā īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumus.

Likumprojekti

03.07.2003. Valsts sekretāru sanāksmē izsludināts **likumprojekts “Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās”**.

10.04.2003. Valsts sekretāru sanāksmē izsludināts **likumprojekts “Grozījumi likumā “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”**”.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998.gada 25.jūnija Orhūsas konvencija (26.04.2002) par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu “Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību” (31.08.1995). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bernes 1979. gada konvencija **“Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu”** (17.12.1996). Šīs Konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas Savienības Direktīva par savvaļas putnu aizsardzību 79/409/EEC.

Dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā

laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim.

Eiropas Savienības Direktīva par sugu un biotopu aizsardzību 92/43/EEC.

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību.

Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (saukts par *NATURA 2000*), kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību.

Saskaņā ar projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar *EMERALD/NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu" rezultātiem, Dēliņkalns ir potenciālo Natura 2000 vietu sarakstā.

1.1.3. Īpašuma tiesības

Lieguma teritorijā atrodas 10 pašumi, no tiem 8 privātīpašumi (no tiem 3 kopīpašumi), viens zemes gabals pieder juridiskai personai SIA "Vudlande", viens – Jaunlaicenes pagasta pašvaldībai (1. tabula).

1. tabula.

Dabas lieguma "Dēliņkalns" teritorijā esošo zemes gabalu īpašnieku saraksts

Kadastra Nr.	Saimniecības nosaukums	Īpašnieks	DL esošās teritorijas platība, ha
"Ziemeļu pagasts"			
3696 001 0013	"Baloži"	privātīpašums	7.8
3696 001 0010	"Kārkliņi" jeb "Straumes"	privātīpašums	0.4
3696 001 0014	"Vairogi"	kopīpašums	1.2
3696 001 0059	"Augstumi" jeb "Rugāji-Jaunzemji"	privātīpašums	7.8
		kopā pagastā	17.2 ha
Jaunlaicenes pagasts			
3660 001 0015	"Baloži"	kopīpašums	1.9
3660 003 0064	"Dienvidi"	kopīpašums	3.4
3660 003 0037	"Tortuži-1"	privātīpašums	6.3
3660 003 0075	"Onti-1"	Juridiska persona	2.2
3660 003 0069	"Dēliņkalns"	Jaunlaicenes pašvaldība	5.2
3660 003 0059	"Dēliņkalns"	privātīpašums	8.5
		kopā pagastā	27.5 ha

1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU

1.2.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas

Dabas liegums "Dēliņkalns" atrodas Alūksnes augstienes Veclaicenes paugurainē uz Alūksnes rajona Jaunlaicenes un Ziemeļu pagasta robežas. Tā kopējā platība ir 44,7 ha (Ziemeļu pagastā 17,2 ha, Jaunlaicenes pagastā 27,5 ha). Liegums ietilpst Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū un ietver Dēliņkalnu – Alūksnes augstienes augstāko pauguru.

Lieguma robeža sakrīt ar pauguru klājošā meža masīva malu (1. attēls). Dabas lieguma "Dēliņkalns" robežu apraksts un shēma 2. pielikumā. Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā precizēts dabas lieguma robežu apraksts un dabas liegumā ietilpstošo zemes īpašumu platības (2. pielikums). Dabas aizsardzības plāns izstrādē izmantotas precizētās zemes īpašumu platības. Lieguma centrālā ģeogrāfiskā koordināta Latvijas Koordinātu Sistēmā - X676142; Y381623.

Liegumam var ērti piekļūt no autoceļa A2 Rīga - Veclaicene (pagrieziens 188. kilometrā uz Māriņkalnu) vai no Alūksnes (Alūksne - Māriņkalns - autoceļš A2). Uz ceļiem ir izvietotas divas norādes.

1.2.2. Esošais teritorijas zonējums

Dabas liegumam nav izstrādāts teritorijas dalījums zonās.

1.2.3. Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra

Dabas lieguma "Dēliņkalns" pārvaldi realizē Alūksnes rajona Ziemeļu un Jaunlaicenes pagasta pašvaldība. Teritorijas pārvaldi koordinē Vides ministrija. 2002. gadā izveidotā Dabas aizsardzības pārvalde pārrauga dabas aizsardzības plānu izstrādi un veicina tā ieviešanu, kā arī pārvalda īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kurām nav izveidota administrācija.

Dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas valsts kontroli īsteno Madonas reģionālās vides pārvaldes Alūksnes nodaļa un Vides valsts inspekcija.

Valsts meža dienesta Alūksnes virsmežniecības Kolberģa un Apes mežniecība uzrauga normatīvo aktu, kuri regulē meža apsaimniekošanu un izmantošanu, ievērošanu, realizē un atbalsta programmas ilgtspējīgas mežsaimniecības nodrošināšanai.

1.2.4. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Īpaši aizsargājamā dabas teritorija dibināta 1962. gadā, aizsardzības statuss - kompleksais dabas liegums (1993. gadā pārdēvēts par dabas liegumu). Izveidots Dēliņkalna ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko vērtību (augstākais punkts Alūksnes augstienē) un reģionam raksturīgās veģetācijas saglabāšanai. Liegums atrodas Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū, kurš dibināts 1977. gadā ģeoloģisko, ģeomorfoloģisko un ainavisko objektu saglabāšanai.

Pēdējos gados teritorijā netiek veikta intensīva mežsaimnieciskā vai lauksaimnieciskā darbība. Taču kā liecina literatūrā pieejamās fotogrāfijas (3. pielikums), agrāk daļa nogāžu ir apsaimniekotas - artas vai pļautas. Par to var pārliecināties arī dabā, jo tagad šīs nogāzes sedz vidēja vecuma baltalkšņu mežs.

1.2.5. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Dabas liegumā "Dēliņkalns" nav kultūrvēsturisku objektu. Lieguma teritorijā nav veikta arheoloģiskā izpēte, nav zināms, vai šeit savulaik ir bijis pilskalns. Latvijas Republikas Valsts kultūras un pieminekļu aizsardzības inspekcijas Alūksnes rajona nodaļā nav iecerēts Dēliņkalnā veikt arheoloģiskos izrakumus, jo nav finansējuma.

Lapa ar 1. attēlu

1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

Dabas aizsardzības plāna izstrādē izmantotais kartogrāfiskais materiāls apkopots 2. tabulā.

2. tabula

Izmantotais kartogrāfiskais materiāls

Nr. p.k.	Karšu veids	mērogs	Gads	Pieejamā forma	Kur atrodas
1.	Ortofotokartes	1:10 000	1998	Izdrukas un digitālā veidā	LR Valsts Zemes dienests
4.	PSRS Ģenerālštāba 1970-to gadu topogrāfiskās kartes	1:10 000	1969	Izdruka	LR Valsts zemes dienests; LU Ģeogrāfijas fakultātes karšu bibliotēka; VARAM kartogrāfijas nodaļa; Latvijas Vides Aģentūra u.c.
2.	Mežaudžu plāni (krāsainie)	1:10 000 1: 5000	1991	Izdrukas un digitālā veidā	Alūksnes virsmežniecība, Apes un Kolberģa mežniecība
3.	Mežaudžu daļplāni (melnbaltie)	1:10 000	1991	Izdrukas un digitālā veidā	Alūksnes virsmežniecība, Apes un Kolberģa mežniecība
5.	Zemes kadastra karte	1:10 000	2003	Izdruka	LR Valsts zemes dienests

1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

1.3.1. Klimats

Lieguma teritorija atrodas Alūksnes augstienes klimatiskajā rajonā. Tas ir viens no vismitrākajiem (hidrotermiskais koeficients 1,6-2,4) un visaukstākajiem (aktīvo temperatūru summa 1700-1800°C) klimatiskajiem rajoniem Latvijā. Gada vidējais nokrišņu daudzums 700-750 mm. Apmēram 500-550 mm no tiem izkrīt siltajā gada laikā. Vidējā gaisa temperatūra jūlijā 16,5-17 °C. Ziemā zemākās temperatūras Latvijā - vidējā gaisa temperatūra janvārī -7 °C. Bezsaļa periods 125-130 dienas gadā. Sniega segas biežums ziemas beigās sasniedz 0,5 m (Kalniņa 1995).

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Dēliņkalna dabas liegums atrodas Alūksnes augstienes Veclaicenes paugurainē – izteiksmīgākajā, saposmotākajā un hipsometriski visaugstākajā augstienes daļā. Dēliņkalns apkārtējo lielpauguru vidū izceļas ar samērā lielu relatīvo augstumu – 71 m, kamēr pārējiem pauguriem tas ir vidēji 50 m. Dēliņkalna absolūtais augstums ir 271,5 m vjl (Danilāns, 1994).

Veclaicenes pauguraine morfoloģiski veido vienlaidus masīvu, kura virsas absolūtais augstums pārsniedz 150 m vjl, bet augstāko pauguru jeb to kopu virsotnes paceļas virs 200 m vjl. Augstākos reljefa punktus veido pauguru pirmmasīvi, starp kuriem ir arī Dēliņkalns. Tas ir izstieptu pauguru kopums uz vienota pacelta pamata, kurš labi izceļas uz apkārtējo pauguru fona. Pirmmasīva otra virsotne - Meitiņkalns, kura iekļauta lieguma teritorijā, ir 248,3 m augsta.

Pamatiežus veido augšdevona Frānas stāva Gaujas svītas smilšakmeņi, aleirolīti un māli. Taču pamatiežiem uz teritoriju ir maza ietekme, jo tos sedz 50 – 120 m bieza kvartāra nogulumu sega. Augšējo kvartāriežu slāņus veido līdz 60 m biezas pēdējā (Latvijas) apledojuuma sarkanīgi brūnas pamatmorēnas mālsmiltis un smilšmāla slāņkopas ar glaciotehtoniskām struktūrām (Latvijas ģeoloģiskā karte, 2002).

Veclaicenes paugurainei raksturīga mežāru morēnas pauguraines ainava ar stāvām pauguru nogāzēm un tālām skatu perspektīvām (Danilāns, 1994).

1.3.3. Hidroloģija

Lieguma teritorija atrodas Gaujas baseinā. Tā pārstāv Alūksnes augstienes upju hidroloģisko rajonu.

Dabas lieguma teritorijā nav ūdenstilpju un ūdensteču. Lieguma ZR daļā atrodas sazarotas gravas ar vairākām gruntsūdeņu izplūdes vietām - nelieliem avotiem.

1.3.4. Augsnes

Liegumā sastopamas salveida augstienēm tipisks augšņu komplekss - uz mālsmiltis un smilšmāla cilmieža vāji un vidēji erodēta velēnu podzolaugsne reljefa pacēlumos un velēngleja un zemā purva kūdraugsne ieplakās. Nelielu teritoriju lieguma DA klāj kultūraugsne (*Annon*, 1978).

Pēc FAO augšņu klasifikācijas sastopamas *Haplic Luvisols*, *Stagnic Luvisols*, *Eutric Podzoluvisols* reljefa paaugstinājumos, *Eutric Gleysols*, *Mollic Gleysols* reljefa pazeminājumos (4. pielikums).

Paugurainais reljefs un lielais siltās sezonas nokrišņu daudzums var sekmēt lineārās erozijas procesus. Slaloma trasē 2003. gadā lineārā augsnes erozija nav novērota.

1.4. TERITORIJAS BIOĻĪSKAIS RAKSTUROJUMS

1.4.1. Flora

Dabas liegums atrodas Centrālvidzemes ģeobotāniskajā rajonā, kurš ietver Vidzemes un Alūksnes augstieni. Šim rajonam raksturīgākie ir egļu meži. Uz stāvajām pauguru nogāzēm sastopams damaksnis un vēris. Daudz arī priežu – egļu mežu. Praktiski vairs nav sastopami platlapju meži. Upju ielejās un pauguru nogāzēs nedaudz sastopamas sausās pļavas. Mitrās pļavas veidojas reljefa pazeminājumos (Kabucis, 1999).

Dabas lieguma flora nav padziļināti pētīta. 2001. gadā teritorija apsekota projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu" (turpmāk – EMERALD) ietvaros (eksperts A.Opmanis). No aizsargājamām vaskulāro augu sugām teritorijai pieguļošajā ZA nogāzes pļavā konstatēta zaļziedu naktsvijole *Platanthera chlorantha*. 2003. gada veģetācijas sezonā šī suga konstatēta lieguma teritorijā iekļautajā slaloma trasē - antropogēni ietekmētā zālājā. Naktsvijoles aug mēreni mitrās pļavās, mežmalās, krūmājos.

Lieguma teritorijas flora ir tipiska Centrālvidzemes ģeobotāniskajā rajonā sastopamajiem egļu mežiem. Slaloma trasē konstatēta viena citzemju suga - austrumu galega *Galega orientalis* - dārzebglis, kas vietumis pāriet savvaļā.

Kopā lieguma teritorijā konstatētas 168 vaskulāro augu sugas.

Teritorijā sastopamo augu sugu aizsardzības statuss parādīts 5. pielikumā.

1.4.2. Fauna

Dabas lieguma fauna nav padziļināti pētīta. EMERALD projekta ietvaros teritoriju 2001. un 2002. gadā apsekoja bezmugurkaulnieku eksperti M. Kalniņš (kukaiņi) un M. Rudzīte (gliemji). Apsekošanas laikā no aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām konstatētas divas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā iekļautās sugas – lielais torņgliemzis *Ena montana* un krokainais vārpstiņgliemzis *Macrogastera plicatula*. Krokainais vārpstiņgliemzis sastopams jauktos un lapu koku mežos, galvenokārt mitrās vietās. Lielais torņgliemzis dzīvo vecos, saimnieciski neskartos lapu koku mežos. Abas gliemežu sugas ir arī dabisku meža biotopu raksturojošas sugas.

2003. gada veģetācijas sezonā teritoriju apsekoja bezmugurkaulnieku (V. Spuņģis) un putnu (A. Petriņš) eksperti.

Dabas lieguma mežos konstatēta tiem tipiskā bezmugurkaulnieku fauna. Pozitīvi ir tas, ka nav konstatētas invazīvās sugas. No retām bezmugurkaulnieku sugām tika konstatēts cīrulīšu dižtauriņš *Parnassius mnemosyne*. Tauriņa kāpuri barojas ar cīrulīšu gumiem, tātad apdzīvo mežu biotopus, bet pieaugušie tauriņi barojas ar ziedu nektāru atklātās vietās, visbiežāk pļavās.

Tipiskākās putnu sugas vecās un vidēja vecuma egļu audzēs ar bērzu un apsi piemistojumā, kur dominējošā koku suga ir egle, ir žubīte (*Fringilla coelebs*), melnais meža strazds (*Turdus merula*), dziedātājstrazds (*Turdus phylomelos*), paceplītis (*Troglodytes troglodytes*), sarkanrīklīte (*Erithacus rubecula*), lielā zīlīte (*Parus major*), pelēkā zīlīte (*Parus montanus*), mizložņa (*Certhya familiaris*), čunčiņš (*Phylloscopus collybita*), vītītis (*Phylloscopus trochylus*), melngalvas ķauķis (*Sylvia atricapilla*), zeltgalvītis (*Regulus regulus*), sīlis (*Garrulus glandarius*), riekstrozis (*Nucifraga caryocatactes*), dižraibais dzenis (*Dendrocopos major*), lauku balodis (*Columbus palumba*) un citas sugas.

Lielie baltalkšņu nogabali - tīraudzes, ornitoloģiskā ziņā ir visai nabadzīgi. Vairāk putnu ir tikai vietās ar biezi attīstītu pamežu - ievām, krūkljiem, sausseržiem u.c., kur labas ligzdošanas vietas.

Lieguma teritorijā konstatētas īpaši aizsargājamas putnu sugas:

Melnā dzilna (*Dryocopus martius*) – 17.07.03. konstatēti kalumi. Apdzīvo vidēja vecuma, vecus un pāraugušus gan lapkoku, gan skujkoku un jauktus meža nogabalus ar kaltsušiem kokiem, stubeņiem un kritālām. Ligzdošanai nepieciešamas apsēs vai puskaltsuši citu sugu koki, augsti to stubeņi, kas ap 10 m no zemes ir vismaz 40 cm diametrā.

Baltmuguras dzenis (*Dendrocopos leucotos*) – 20.03.01. novērots viens tēviņš ar teritoriālu uzvedību netālu no automašīnu stāvvietas (EMERALD, M.Bergmanis). Apdzīvo vidēja vecuma un vecus lapu koku, kā arī jauktus mežus (bez priedes) uz auglīgām augsnēm. Nepieciešami struktūrelementi – kaltsuši lapu koki, to stubeņi, kritālas dažādās trūdēšanas pakāpēs.

Trīspirkstu dzenis (*Picoides trydactylus*) – 2003.g. sezonā atrasta ligzda ar mazuļiem (V.Ziņģa dati). Apdzīvo vidēja vecuma un vecus, jauktu koku un skujkoku mežus pārsvarā uz mitrām augsnēm. Valsts rietumdaļā ievērojami mazāks blīvums nekā austrumdaļā, bet DR daļā vietām nav sastopams. Nepieciešami struktūrelementi – kaltsuši koki, to stubeņi, kritālas dažādās trūdēšanas pakāpēs.

Grieze (*Crex crex*) – 1 putns dzirdēts kalna ZA pusē ganībās, kas atrodas ārpus ĪADT, bet netālu no tās robežas. Apdzīvo dabiskas un kultivētas pļavas, ganības, aizlaistus laukus.

Mežirbe (*Tetrastes bonasia*)- 17.07.03.vairākkārt novēroti atsevišķi putni. Latvijā vēl visai bieža. Vairāk mitrākos vidēja vecuma un vecākos jauktos un skujkoku mežos vietās, kur daļu audzes veido egle.

Pelēkā dzilna (*Picus canus*) - apdzīvo dažādu tipu mežus un atklātas vietas. Bieži ligzdo apsēs. Nepieciešami struktūrelementi – kaltsuši koki, to stubeņi, kritālas dažādās trūdēšanas pakāpēs.

Teritorijā sastopamo bezmugurkaulnieku un putnu sugu aizsardzības statuss atainots 5. pielikumā.

1.4.3. Biotopi

Biotopi aprakstīti atbilstoši Latvijas biotopu klasifikatoram (Kabucis, 2001) un Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmatai (Lārmanis u.c., 2000). Aizsargājami biotopi noteikti projekta EMERALD ietvaros 2001. gadā (eksperts A. Opmanis) kā arī 2003. gada veģetācijas sezonā. Apsekošanas laikā uzmanība vērsta uz ES aizsargājamiem biotopiem, kuri noteikti direktīvā "Par dabisko biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību" (92/43/EEC) jeb tā sauktajā Biotopu direktīvā. Šo biotopu aizsardzība ir saistoša arī Latvijai. Minot ES aizsargājamo biotopu, iekavās norādīts biotopa kods pēc direktīvas klasifikācijas (Palearktikas biotopu klasifikators).

Gandrīz visu lieguma teritoriju klāj mežs, tikai vienā nogāzē atrodas antropogēni ietekmēta pļava. Nozīmīgākie un plašāk sastopamie biotopi raksturoti plašāk, pilns biotopu saraksts un biotopu karte dots 6. pielikumā

Meži (F). Pārsvārā kalna virsotnē un gravu nogāzēs saglabājies vecs egļu mežs ar apses un bērza piejaukumu 2. stāvā. Atsevišķās vietās 2. stāvu veido citas lapu koku sugas - kļava, blīgzna, liepa, osis. Krūmu stāvu veido lazda, ieva, krūklis, sausserdis. Zemsedze neizteikta. Pēc Latvijas biotopu klasifikatora šie meži pieskaitāmi egļu vērim (F.1.2.1.). Vietām nogāžu mežos vērojama arī jauktu koku gāršas (F.1.8.3.) atjaunošanās Pēc Palearktikas biotopu klasifikatora vecākās egļu audzes atbilst ES aizsargājamam biotopam - boreālajiem mežiem (9010).

Daļu nogāžu klāj vidēja vecuma baltalkšņu tīraudzes, vietām arī jaunas egles. Šīs audzes veidojušās aizaugot pļavām un ganībām un klasificējas kā baltalkšņu gārša (F.1.5.1.)

Ja mežus raksturo pēc mežsaimnieciskās klasifikācijas (augšanas apstākļu tipi), tad redzams, ka vislielākās teritorijas liegumā aizņem vēris - 93.6% no kopējās mežu platības. 3.9% aizņem damaksnis un 2,5% - slapjais vēris. Meža taksācijas dati doti 7. pielikumā

Dabisko meža biotopu inventarizācija "Dēliņkalna" dabas liegumā veikta 2003. gada jūnijā (eksperts V. Ziņģis). Par dabiskiem meža biotopiem sauc tādus biotopus, kuros atrodamas struktūras, kas raksturo vecu, dabisku un mazskartu mežu - liela diametra dobumaini koki, dažāda vecuma un sadalīšanās pakāpes kritālas, stāvoši nokaltuši koki un stubeņi. Šādos biotopos sastopamas indikatorsugas - sugas, kuras norāda uz meža attīstības procesa nepārtrauktību (Lārmanis u.c., 2000). Dēliņkalnā sastopami vairāki dabiskie meža biotopi:

1. Saimniecībā "Rugāji – Jaunzemi" 4. kvartāla 7. nog. - atbilst nogāžu mežu un apšu mežu biotopa kritērijiem. Šeit ir daudz vecu un lielu lazdu, daudz atmirušas lapukoku koksnes, tāpat ir atmirusi egles un priedes koksne dažādās sadalīšanās pakāpēs, sausas stāvošas priedes un dažādi stubeņi. Tā kā nogāze ir vērsta uz dienvidiem, tā ir sausa un labi izgaismota. Tāpēc biotopu raksturojošo sugu šeit nav daudz (rakstu ķērpis *Graphis scripta*, tievā gludlape *Homalia trichomanoides*, īssetas nekera *Neckera pennata*).
2. Grava DA nogāzē - gravu meža biotops. Šajā teritorijā iekļaujas: saimniecības "Rugāji – Jaunzemi" 4.kv. 4.nog., saimniecības "Baloži" 1.kv. 2.d.nog., 2.kv. 4.d., 5., 7. nog. Gravas nogāzēs aug vecs egļu mežs, ir arī vecas apses un vidēja vecuma kļavas. Atmirusi koksne ir dažādās sadalīšanās pakāpēs, bet tā kā tā ir D nogāze, tad tā ir pasausa un ar indikatorsugām nabadzīga (dižegļu lekanaktis *Lecanactis abietina*, liesmainā egļpiepe *Pycnoporellus fulgens*).
3. Grava ZR nogāzē - gravu meža biotops. Šajā teritorijā iekļaujas daļa no saimniecību "Dēliņkalns" (3660 003 0069) un "Dēliņkalns" (3660 003 0059) meža (bijušās kolektīvās saimniecības "Nākotne" 57.kv. 5., 6.nog.) un s. "Tortūži" 1.kv. 5.d., 6.un 7.d. nog. Grava ir sazarota, ar vairākām gruntsūdens izplūdes vietām. Nogāzēs gan vecs egļu mežs, gan jaunāks lapukoku mežs ar ļoti vecām blīgznām un jūtamu platlapju klātbūtni. Arī šeit speciālās biotopu sugas un indikatorsugas nav plaši izplatītas, bet mikroklimats ir piemērots sugu daudzveidības pieaugumam. To apliecina lielā torņgliemeža (*Ena montana*) klātbūtne gravas abos galos.

Antropogēni ietekmētas pļavas (nav LB klasifikatorā). Dēliņkalna D nogāzē atrodas antropogēni ietekmēta pļava, uz kuras izveidota slaloma trase. Pēc vecajām kartēm var spriest, ka kādreiz šeit bijis mežs. Tagad zālajā dominē tādas antropogēni ietekmētām teritorijām raksturīgas sugas kā gārša un parastā pienene, taču vietumis jau sastopamas dabiskām pļavām raksturīgas sugas un veģetācijas struktūra. Trase tiek neregulāri izplauta.

Vēl liegumā sastopami biotopi:

Izcirtumi (F.5.)

Elektropārvades līnijas (K.7.1.)

Lauku ceļi (K.5.2.)

Piemājas dīķi (C6)

1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

Dabas lieguma teritorijā nav apdzīvotu vietu vai viensētu. Vairākas mājas atrodas Dēliņkalna pakājē, iedzīvotāji nodarbojas ar ekstensīvo lauksaimniecību. Zemes īpašnieki negūst ienākumus lieguma teritorijā. Kalnu apmeklē tūristi, ziemā darbojas slaloma trases, kuras izmanto īpašnieki un viņu viesi.

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Zemes izmantošanas veidi lieguma teritorijā - meža zeme un slaloma trase (6. pielikums).

1.5.2.1. Tūrisms un atpūta

Liegumā atrodas viena slaloma trase. To izmanto īpašnieki un viņu viesi (apmeklējums notiek pēc kluba principa). Dēliņkalnu kā ģeomorfoloģisku un kultūrvēsturisku objektu apmeklē tūristi, to skaitam ir tendence pieaugt. Taču tūrisma infrastruktūra nav attīstīta.

Agrāk vietējiem iedzīvotājiem Dēliņkalns bija iecienīta atpūtas vieta - kalnā bija ierīkotas ugunsgrāku vietas un deju laukums - taču tās popularitāte pēdējos gados ir samazinājusies. Apkārtne tiek apsaimniekota un labiekārtota iespēju robežās, to dara zemes īpašnieki par saviem līdzekļiem un Ziemeļu pagasta pašvaldība.

1.5.2.2. Mežsaimniecība

Nelikumīgās cirtes: 1998. gadā patvaļīgi nocirstas kailcirtes saimniecības "Rugāji-Jaunzemji" 1.kv.3. un 8. nogabalos (attiecīgi 0,7 un 0,6 ha). 1999. gadā saimniecības "Onti-1" 1.kv. 7. nogabalā veikta izlases cirte.

Likumīgās cirtes: 1999. gadā saimniecības "Onti-1" 1.kv. 8. nogabalā veikta sanitārā cirte.

Nelielās platībās notiek kritušo un bojāto koku un pameža izvākšana.

1.5.2.3. Medības

Lieguma teritoriju apsaimnieko Kolberģa un Apes mednieku kolektīvi. Ņemot vērā lieguma nelielo platību un apmeklētību, medībām lieguma teritorijā ir tikai gadījuma raksturs.

1.6. INFORMĀCIJAS AVOTI

Literatūras saraksts

1. **Annon. 1978.** Dabas parks "Dēliņkalns" II sējums. Rīga: V/A Ļesprojekts, 16 Lapas.
2. **Annon. 1998.** Karšu pielikums. - Latvijas Daba. Enciklopēdija. **6.** Rīga: Preses Nams, 598 lpp..
3. **Bez mugurkaulnieki.** Latvijas Sarkanā Grāmata: 4. Rīga, 1998.
4. **Danilāns I., 1994.** Dēliņkalns. -Latvijas Daba. Enciklopēdija. **1.** Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 228.
5. **Gavrilova Ģ., Šulcs V., 1999.** Latvijas vaskulāro augu flora. Rīga: Latv. Akad. b-ka, 136.
6. **Kabucis I. (red.), 2001.** Latvijas biotopi. Klasifikators. Rīga: LDF, 96 lpp.
7. **Kabucis I., 1994.** Centrālvidzemes ģeobotāniskais rajons. – Latvijas daba. Enciklopēdija. **1.** Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 184. lpp.
8. **Kalniņa A., 1995.** Klimatiskā rajonēšana. - Latvijas Daba. Enciklopēdija. **2.** Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 245-246.
9. **Krūmiņš (red.) 1999.** Latvijas ģeogrāfijas atlants. Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 39 lpp.
10. **Krūmiņš (red.) 2002.** Latvijas autoceļu atlants. Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 340 lpp.
11. **Latvijas ģeoloģiskā karte, mērogs 1: 200 000.** 44.-45.-54. lapa Alūksne-Vijaka-Valka. Paskaidrojuma teksts un kartes. Rīga, Valsts ģeoloģijas dienests, 2002. 64.
12. **Lārmanis V., Priedītis N., Rudzīte M., 2000.** Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmata. Rīga: Valsts Meža dienests, 127.
13. **Markots A., 1998.** Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidus. -Latvijas Daba. Enciklopēdija. **6.** Rīga: Preses Nams, 43.
14. **Nikodemus O., 1998.** FAO augšņu klasifikācija. -Latvijas Daba. Enciklopēdija. **6.** Rīga: Preses Nams, 401.
15. **Nikodemusa A., 1994.** Dēliņkalns. -Latvijas Daba. Enciklopēdija. **1.** Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 228.
16. **Pastors A.,** Hidroloģiskā rajonēšana. -Latvijas Daba. Enciklopēdija. **2.** Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 148-151.
17. **Račinska I., 2002.** Rokasgrāmata īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādātājiem. Rīga: Ulma, 96 lpp.
18. **Sugu un biotopu aizsardzība Latvijā, 2001..** Rīga: VARAM, 48 lpp.

Citi informācijas avoti

Projekta "**Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu**" lauka darba anketas. Projekta norises laiks 2001-2003. gads, izpildītājs Latvijas Dabas fonds, finansētājs *DANCEE*.

Projekta "**Pļavu inventarizācija Latvijā**" lauka darbu anketas. Projekta norises laiks 2000-2002. gads, izpildītāji Latvijas Dabas fonds, Nīderlandes Karaliskā dabas aizsardzības biedrība, finansētāji Nīderlandes valdība, *PIN-MATRA* fonds.

Interneta adreses

www.dap.gov.lv

www.lva.gov.lv

www.vidm.gov.lv

II DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Dēliņkalns ir nozīmīgs ģeomorfoloģisks objekts - augstākais punkts Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū ar Centrālvidzemes ģeobotāniskajam rajonam raksturīgu veģetāciju. Lieguma teritorijā nelielās platībās satopami ES aizsargājami mežu biotopi. Tāpat liegumā konstatētas vairākas īpaši aizsargājamās dzīvnieku un augu sugas. Lieguma teritorijai nepieciešams nodrošināt kompleksu aizsardzību - aizsargāt sugas to dabiskajās dzīvesvietās, saglabāt teritorijas ģeomorfoloģisko un ainavisko vērtību.

Potenciālie liegumu negatīvi ietekmējošie faktori, kurus nedrīkst pieļaut, ir mežsaimnieciskā darbība aizsargājamajos meža biotopos, atklātās D nogāzes aizaugšana vai rekultivācija un nekontrolēta tūristu plūsma.

Teritoriju pozitīvi ietekmējošie faktori ir atklātās D nogāzes pļaušana un nākotnē nenoplicinoša tūrisma infrastruktūras attīstība.

2.2. BIOTOPI KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Meži (F)

Dabas aizsardzības vērtība

Lieguma teritorijā satopams ES aizsargājamais biotops: boreālais mežs (9010) - dabiski vecs ziemeļu skujkoku mežs. Vecu boreālo mežu platības visā Latvijā pamazām sarūk, jo notiek intensīva mežu izciršana. Šis biotops atbilst arī dabiska meža biotopa kritērijiem, kā arī ir dzīvesvieta vairākām īpaši aizsargājamām bezmugurkaulnieku un putnu sugām.

Meži ir augu un dzīvnieku sugu dzīvesvieta.

Meži aizsargā kalnu no augsnes erozijas.

Meži ir skābekļa avots un piedalās ūdens apritē, nodrošina apkārtējās teritorijas hidroloģiskā režīma saglabāšanos.

Sociālekonomiskā vērtība

Mežu galvenā ekonomiskā vērtība ir koksne un tās krāja.

Meži ar pļavu fragmentiem kalna nogāzēs veido mozaīkveida ainavu, kas piemērota dabas un kultūras tūrismam.

Meži ir sēņošanas vietas.

Ietekmējošie faktori

Mežam kaitējumu var nodarīt neregulēta tūristu plūsma - tiek izmīdīta meža zemsedze, piegružota apkārtnē. Gravās var sākties augsnes erozija. Meža bioloģisko vērtību pazemina kritušo un nokaltušo koku izvākšana. Aizsargājamajos biotopos, it sevišķi gravās, nav pieļaujamas galvenās cirtes, jo tad biotops tiek praktiski iznīcināts.

Antropogēni ietekmētas pļavas (nav LB klasifikatorā)

Dabas aizsardzības vērtība

Atklāta teritorija ar dienviņu ekspoziciju ir nozīmīga tauriņu barošanās vieta.

Tajā saglabājusies reta augu suga – zaļziedu naktsvijole.

Sociālekonomiskā vērtība

Zālājus var izmantot siena pļaušanai un lopu ganīšanai. Ziemā nogāzi var izmantot slēpošanai (slaloma trase). Atklāta teritorija labi iederas ainavā, tai pāri paveras skatu perspektīvas.

Ietekmējošie faktori

Zālāji regulāri jāpļauj, lai nepieļautu to aizaugšanu. Pļaušana var palīdzēt atjaunot dabiskām pļavām raksturīgo veģētāciju. Nav vēlama zālāja sēšana. Pārekspluatējot slaloma trases var sākties augsnes lineārā erozija.

3. tabula

Dabas lieguma "Dēliņkalns" biotopu dabiskums, retums un tipiskums Latvijā un jutība pret antropogēnajiem faktoriem

Biotops	dabisks	rets	tipisks	jūtīgs
egļu vēris	3	1	3	2
jauktu koku gārša	3	2	3	2
baltalkšņu gārša	2	1	3	1
antropogēni ietekmēta pļava	1	1	3	2

tabulā katra biotopa novērtēšanai izmantota 3 baļļu skala:

1 – nav/gandrīz nav; 2 – samērā; 3 – ļoti.

2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Dabas aizsardzības vērtība

Zaļziedu naktsvijole ir iekļauta ģeogrāfiski aizsargājamo sugu sarakstā, kā arī Latvijas Sarkanās grāmatas 4. kategorijā. Šo sugu pieskaita arī komerciāli apdraudētām sugām. Naktsvijoles sastopamas dabiskās, maz ietekmētās pļavās.

Lielais torņgliemezis un krokainais vārpstīngliemezis ir ģeogrāfiski aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. Lielais torņgliemezis ir ierakstīts Latvijas Sarkanās grāmatas 3. kategorijā, kā arī iekļauts to ģeogrāfiski aizsargājamo sugu sarakstā, kurām jāveido mikroliegumi. Lielais torņgliemezis un krokainais vārpstīngliemezis norāda meža bioloģisko vērtību – potenciāls dabiska meža biotops. Šīs sugas raksturīgas veciem dabiskiem, maz skartiem mežiem.

Cīrulīšu dižtauriņš sastopams izklaidus visā Alūksnes augstienē, Dēliņkalnā ir izolēta populācija. Pārējā Latvijas teritorijā reti sastopams. Iekļauts Latvijas Sarkanās grāmatas 3. kategorijā, Bernes konvencijā un EP direktīvā.

Visas lieguma teritorijā konstatētās ģeogrāfiski aizsargājamās putnu sugas ir arī Eiropas nozīmes (Bernes konvencijas vai Putnu direktīvas) aizsargājamās sugas. Melnā dzilna, pelēkā dzilna, baltmuguras dzenis un trīspirkstu dzenis apdzīvo dabiskus vidēji vecus un vecus jauktu koku un skujkoku mežus.

Pārskatāmi reto sugu aizsardzības statuss dots 5. pielikumā

Sociālekonomiskā vērtība

Naktsvijoles ir ļoti dekoratīva orhideju suga, tāpēc tās bieži tiek plūktas. Retās un aizsargājamās sugas dabiskos apstākļos piemērotas sabiedrības izglītošanai kā arī fotografēšanai. Aizsargājamās putnu sugas piesaista putnu vērotājus.

Ietekmējošie faktori

Naktsvijoles potenciāli var apdraudēt pļavu rekultivācija, mēslošana kā arī krūmāja sabiezīšanās. Palielinoties teritorijas apmeklētāju skaitam, augus var apdraudēt nomīdīšana kā arī noplūkušana.

Aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saglabāšanai, galvenokārt to dzīves telpas nodrošināšanai, svarīga kritalu atstāšana mežā. Biotopu mikroklimata nodrošināšanai gravās jāsaglabā līdzšinējais hidroloģiskais režīms.

Aizsargājamo putnu saglabāšanai vislielākā nozīme dabiska meža elementiem - kritālām dažādās sadalīšanās pakāpēs, dobumainiem kokiem, kaltsiem kokiem, stubeņiem - kuri nodrošina putniem barošanās un dzīves vietas.

Visas dabas lieguma vērtības attēlotas kartē 8. pielikumā.

4. tabulā dots aizsargājamo sugu dabiskuma/retuma/tipiskuma/jutīguma novērtējums 3 baļļu skalā (1 – nav/gandrīz nav; 2 – samērā; 3 – ļoti).

4. tabula

Dabas lieguma “Dēliņkalns” reto un aizsargājamo sugu dabiskums Latvijā, tipiskums reģionā, retums biotopā un jutība pret antropogēnajiem faktoriem

Suga	dabiska	tipiska	reta	jūtīga
Vaskulārie augi				
zaļziedu naktsvijole	3	3	2	2
Bezmugurkaulnieki				
krokainais vārpstiņgliemezis	3	3	2	2
lielais torņgliemezis	3	3	1	2
cīrulīšu dižtauriņš	3	3	2	2
Putni				
baltmuguras dzenis	3	3	2	2
Pelēkā dziļna	3	3	1	1
melnā dziļna	3	3	1	1
trīspirkstu dzenis	3	3	2	2
mežzirbe	3	3	-	-

2.4. CITAS TERITORIJAS VĒRTĪBAS UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Dabas aizsardzības vērtība

Dēliņkalns ir nozīmīgs ģeomorfoloģisks objekts - augstākais punkts Alūksnes augstienē. Kalnam piemīt arī augsta ainaviskā vērtība, tāpēc dabas liegums iekļauts Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū.

Sociālekonomiskā vērtība

Dēliņkalns piemērots dabas un kultūras tūrismam, kā augstākais punkts apvidū, no kura virsotnes var vērot skaistās apkārtnes ainavas un kultūras pieminekļus.

Ietekmējošie faktori

Teritoriju negatīvi var ietekmēt nekontrolēta tūristu plūsma, slēpošanas trašu komercializācija, kā arī ainavas neuzturēšana – skatu perspektīvu aizaugšana ar krūmiem un kokiem.

2.5. TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS

Dabas aizsardzības vērtība	Sociālekonomiskā vērtība
ES aizsargājami boreālie meži un nogāžu un gravu meži	Koksnes krāja, skābekļa avots, stāvo kalna nogāžu nostiprināšana
Dabiska meža biotopi, īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas	Sabiedrības izglītošana
Aizsargājamas putnu sugas	Sabiedrības izglītošana, putnu vērošana
Ainaviskā vērtība	Resursi dabas un kultūras tūrismam
Atklātas teritorijas - zālāji - naktsvijoles dzīvotne	Piemērotas augu plūkšanai un fotografēšanai
Ģeomorfoloģiskā vērtība – augstums virs jūras līmeņa, stāvas nogāzes	Perspektīvas slaloma trases un to komercializācija

Apkopojot teritorijas dabas un sociālekonomiskās vērtības, redzams, ka galvenās pretrunas ir mežsaimniecības jomā – mežiem ir liela ekonomiskā vērtība - koksnes krāja, taču tie ir arī aizsargājami biotopi un aizsargājamu sugu dzīvesvieta, kuros nav pieļaujama mežsaimnieciskā darbība.

III DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI

3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI

3.1.1. Saglabāt Dēliņkalna ģeomorfoloģisko un ģeoloģisko vērtību.

3.1.2. Saglabāt tipiskās un īpaši aizsargājamās augu, putnu un bezmugurkaulnieku sugas to dabiskās dzīves vidēs.

3.1.3. Saglabāt neskartus ES aizsargājamus un dabiska meža biotopus.

3.1.4. Iekārtot funkcionējošu un ilgtspējīgu tūrisma infrastruktūru, vienlaicīgi saglabājot un uzturot teritorijas vērtības.

3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM (5 GADIEM)

ADMINISTRATĪVIE

3.2.1. mainīt teritorijas aizsardzības statusu no dabas lieguma uz dabas parku;

3.2.2. teritorijas robežas iezīmēt dabā;

3.2.3. veikt meža ierīcību īpašumos "Dēliņkalns" (kadastra numurs 3660 003 0059) un "Dēliņkalns" (kadastra numurs 3660 003 0069);

SUGU, DABISKO UN ANTROPOGĒNAS IZCELSMES BIOTOPU APSAIMNIEKOŠANA

3.2.4. uzturēt pļavu 0.9 ha platībā;

3.2.5. nodrošināt dabisko meža biotopu un ES nozīmes biotopu attīstību 17.4 ha platībā;

3.2.6. nodrošināt aizsargājamo sugu un to dzīvotņu saglabāšanu;

3.2.7. mežus 26.5 ha platībā apsaimniekot atbilstoši individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem

TŪRISMA INFRASTRUKTŪRA, SABIEDRĪBAS IZGLĪTOŠANA UN INFORMĒŠANA

3.2.8. 3 gadu laikā liegumā izveidot tūrisma infrastruktūru un paaugstināt teritorijas rekreācijas vērtību;

3.2.9. nodrošināt lieguma apmeklētājus ar informāciju par lieguma dabas vērtībām un galvenajiem infrastruktūras elementiem;

MONITORINGS

3.2.10. izveidot monitoringa sistēmu plānā piedāvāto apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes novērtēšanai.

IV DAĻA. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

Apsaimniekošanas pasākumi sagrupēti 3. tabulā atbilstoši 3.2. nodaļā sniegtajiem īstermiņa mērķiem, norādot katram pasākumam nepieciešamos līdzekļus, prioritāti, izpildītāju, izpildes efektivitātes rādītājus. Pasākuma prioritātes: I (prioritāra), II (būtiska), III (vēlama).

3. tabula

Apsaimniekošanas pasākumi dabas liegumam "Dēliņkalns"*

Pasākumi	Izpildes termiņš; prioritāte	Potenciālie izpildītāji	Izpildes efektivitātes rādītāji
3.2.1. mainīt teritorijas aizsardzības statusu no dabas lieguma uz dabas parku			
4.1.1.1. mainīt teritorijas aizsardzības statusu uz dabas parku, saskaņā ar Latvijas likumdošanu	III	Koordinē Dabas aizsardzības pārvalde (DAP)	Mainīts teritorijas aizsardzības statuss
3.2.2. teritorijas robežas iezīmēt dabā			
4.1.2.1. iezīmēt teritorijas robežas dabā, atbilstoši Latvijas likumdošanai	I	Ziemeļu un Jaunlaicenes pagasti	Teritorijas robežas iezīmētas dabā
3.2.3. veikt meža ierīcību īpašumos "Dēliņkalns" (kadastra numurs 3660 003 0059) un "Dēliņkalns" (kadastra numurs 3660 003 0069)			
4.1.3.1. veikt meža ierīcību	I	Īpašnieks	veikta meža ierīcība
3.2.4. uzturēt pļavu 0.9 ha platībā; 3.2.6. nodrošināt aizsargājamo sugu un to dzīvotņu saglabāšanu;			
4.1.4.1. veikt regulāru pļavas pļaušanu	I Vienreiz gadā, vēlams sākot no septembra	Īpašnieks	Antropogēni ietekmētā pļavā atjaunojas dabiskas pļavas augu sugu sastāvs, saglabājusies īpaši aizsargājama augu suga - zaļziedu naktsvijole
3.2.5. nodrošināt dabisko meža biotopu un ES nozīmes biotopu attīstību 17,4 ha platībā; 3.2.6. nodrošināt aizsargājamo sugu un to dzīvotņu saglabāšanu;			
4.1.5.1. Meža biotopos paredzētais apsaimniekošanas veids – neiejaukšanās	I	Īpašnieks	Dabiskas, mežsaimnieciskās darbības neietekmētas meža sabiedrības Dēliņkalna DA un ZR nogāzēs, saglabājušās īpaši aizsargājamas dzīvnieku sugas
3.2.7. mežus 26.5 ha platībā apsaimniekot atbilstoši individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem			
4.1.6.1. izpildīt plānā noteiktos ierobežojumus ciršu izpildei pārējās lieguma meža platībās	I	Īpašnieks	Nesamazinās bioloģiskā daudzveidība pārējās lieguma meža platībās
3.2.8. 3 gadu laikā liegumā izveidot tūrisma infrastruktūru un paaugstināt teritorijas rekreācijas vērtību;			
4.1.7.1. ierīkot trepes blakus slaloma trasei Dēliņkalna D nogāzē	III	Jaunlaicenes un Ziemeļu pagasti sadarbībā ar	ierīkotas trepes; uzstādītas atkritumu urnas un tualetes; ierīkota atpūtas vieta; labiekārtota autostāvvietā; uzcelts skatu tornis
4.1.7.2. regulāri izpļaut	II	īpašniekiem un DAP, piesaistot	

meža ceļu uz Dēliņkalna virsotni		finansējumu	Infrastrukturā elementi nav sabojāti, atkritumi no urnām tiek regulāri aizvākti
4.1.7.3. uzstādīt atkritumu urnas virsotnē un pie autostāvvietas	I		
4.1.7.4. iekārtot atpūtas vietu virsotnē (soli, galds, ugunsкура vieta)	II		
4.1.7.5. uzcelt skatu torni Dēliņkalna virsotnē	III		
4.1.7.6. labiekārtot autostāvvietu	II		
4.1.7.7. novietot zīmi "Iebraukt aizliegts" pie ceļa, kas ved no autostāvvietas uz kalna virsotni	II		
4.1.7.8. ierīkot saliekamās sausās tualetes	II		
4.1.7.9. uzturēt izveidoto teritorijas infrastruktūru			
3.2.9. nodrošināt lieguma apmeklētājus ar informāciju par lieguma dabas vērtībām un galvenajiem infrastruktūras elementiem;			
4.1.8.1. izvietot dabā norādes, saskaņā ar teritorijas zonējumu	I	Jaunlaicenes un Ziemeļu pagasti, sadarbībā ar DAP, piesaistot finansējumu	Dabā apzīmētas lieguma funkcionālās zonas
4.1.8.2. uzstādīt stendu ar informāciju par lieguma dabas u.c. vērtībām	II		Uzstādīts informatīvais stends
4.1.8.3. izlikt virziena rādītājus uz Dēliņkalna virsotni	II		Izlikti virziena rādītāji
3.2.10. izveidot monitoringa sistēmu plānā piedāvāto apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes novērtēšanai.			
4.1.9.1. izstrādāt biotopu monitoringa sistēmu	II	Dabas aizsardzības plāna ieviešana, sadarbībā ar ekspertiem	Izstrādāta biotopu monitoringa sistēma
4.1.9.2. izstrādāt apsaimniekošanas pasākumu monitoringa sistēmu			Izstrādāta apsaimniekošanas pasākumu monitoringa sistēma
4.1.9.3. veikt biotopu stāvokļa un apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu			Monitoringa dati par biotopu stāvokli un apsaimniekošanas pasākumu izpildi un efektivitāti

Īstermiņa mērķi un pasākumi to realizēšanai

mainīt teritorijas aizsardzības statusu uz dabas parku (3.2.1.)

4.1.1.1. mainīt teritorijas aizsardzības statusu uz dabas parku, saskaņā ar Latvijas likumdošanu

Ņemot vērā, ka teritorija piemērota atpūtai un rekreācijai, ieteicams mainīt tās aizsardzības statusu no dabas lieguma uz dabas parku. Bioloģisko vērtību saglabāšana tiks panākta, teritoriju sadalot atsevišķās funkcionālās zonās saskaņā ar plānā piedāvāto individuālo noteikumu projektu (5.4. nodaļa).

teritorijas robežas iezīmēt dabā (3.2.2.)

4.1.2.1. iezīmēt teritorijas robežas dabā, atbilstoši Latvijas likumdošanai

Teritorijas robežas nepieciešams iezīmēt dabā, lai nodrošinātu aizsargājamās teritorijas robežu vieglu atpazīšanu.

veikt meža ierīcību īpašumos "Dēliņkalns" (kadastra numurs 3660 003 0059) un "Dēliņkalns" (kadastra numurs 3660 003 0069) (3.2.3.)

4.1.3.1. veikt meža ierīcību

Veikt meža ierīcību nepieciešams, lai varētu nodrošināt pilnvērtīgu meža aizsardzību un apsaimniekošanu, kā arī kartēs varētu precizēt funkcionālo zonu robežas.

uzturēt pļavu 0.9 ha platībā (3.2.4.)

nodrošināt aizsargājamo sugu un to dzīvotņu saglabāšanu (3.2.6.)

Pļava D nogāzē ir dzīvesvieta un barošanās vieta tipiskām un arī retām bezmugurkaulnieku un putnu sugām. Tā ir arī retas augu sugas dzīvotne. Atklāta teritorija nozīmīga arī ainavas veidošanai.

4.1.4.1. veikt regulāru pļavu pļaušanu

Regulāra pļaušana novērš pļavu aizaugšanu ar kokiem un krūmiem. Regulāra pļaušana veicina dabiskai pļavai raksturīga sugu sastāva atjaunošanos.

nodrošināt dabisko meža biotopu un ES nozīmes biotopu attīstību 17,4 ha platībā (3.2.5.) nodrošināt aizsargājamo sugu un to dzīvotņu saglabāšanu (3.2.6.)

4.1.5.1. meža biotopos paredzētais apsaimniekošanas veids - neiejaukšanās

Dēliņkalna ZR un DA nogāzēs sastopami meži, kas pieskaitāmi dabiska meža biotopiem un ES aizsargājamiem biotopiem. Dabiskās sukcesijas gaitā šo mežu bioloģiskā vērtība palielināsies, tāpēc tajos nav pieļaujama nekāda mežsaimnieciska darbība.

mežus 26.5 ha platībā apsaimniekot atbilstoši individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem (3.2.7.)

4.1.6.1. izpildīt plānā noteiktos ierobežojumus ciršu izpildei pārējās lieguma meža platībās

Pārējie lieguma meži kalpo kā buferzona aizsargājamiem mežiem. Lai nepieļautu šo mežu bioloģiskās vērtības samazināšanos, nepieciešams izpildīt individuālo noteikumu projektā (5.4. nodaļa) noteiktos mežsaimnieciskās darbības ierobežojumus.

3 gadu laikā liegumā izveidot tūrisma infrastruktūru un paaugstināt teritorijas rekreācijas vērtību (3.2.8.)

Tā kā pēdējos gados iedzīvotāju vidū arvien populārāka kļūst Latvijas apceļošana un nākamajos gados teritorijā paredzams apmeklētāju skaita pieaugums, ir nepieciešama tūrisma infrastruktūras izveidošana un uzturēšana. Galveno objektu atrašanās vieta attēlota 9. pielikumā.

4.1.7.1. ierīkot trepes blakus slaloma trasei Dēliņkalna D nogāzē

Trepiju ierīkošana vēlams vieglākai uzkāpšanai Dēliņkalna korē bezsniega sezonā

4.1.7.2. izplaut meža ceļu uz Dēliņkalna virsotni

Ceļa izplaušana atvieglos apmeklētājiem kāpienu uz kalna virsotni.

4.1.7.3. uzstādīt atkritumu urnas virsotnē un pie autostāvvietas

Atkritumu urnu uzstādīšana vajadzīga, lai novērstu apkārtnes piegružošanu.

4.1.7.4. iekārtot atpūtas vietu virsotnē (solī, galds, ugunsкура vieta)

Atpūtas vietu jāiekārto, domājot par lieguma apmeklētāju ērtībām. Tas palīdzēs arī apmeklētājus disciplinēt un novērsīs ugunsķuru kuršanu tam neparedzētās vietās.

4.1.7.5. uzcelt skatu torni Dēliņkalna virsotnē

4.1.7.6. labiekārtot autostāvvietu

4.1.7.7. novietot zīmi "Iebraukt aizliegts" pie ceļa, kas ved no autostāvvietas uz kalna virsotni

4.1.7.8. ierīkot saliekamās sausās tualetes

Palīdzēs uzturēt kārtībā ne tikai lieguma, bet arī tam blakus esošās teritorijas.

4.1.7.9. uzturēt izveidoto teritorijas infrastruktūru

Infrastruktūras uzturēšana ietver sevī atkritumu urnu savlaicīgu iztukšošanu, kā arī pārējo infrastruktūras elementu uzturēšanu labā stāvoklī un nepieciešamības gadījumā atjaunošanu.

nodrošināt lieguma apmeklētājus ar informāciju par lieguma dabas vērtībām un galvenajiem infrastruktūras elementiem (3.2.9.)

4.1.8.1. izvietot dabā norādes, saskaņā ar teritorijas zonējumu

Jāatzīmē dabā lieguma funkcionālās zonas, atbilstoši teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem (5.4. nodaļa).

4.1.8.2. uzstādīt stendu ar informāciju par lieguma dabas u.c. vērtībām

Informatīvo stendu var uzstādīt vai nu autostāvvietā vai/un kalna virsotnē. Nepieciešams sagatavot ilustratīvo materiālu stenda noformēšanai.

4.1.8.3. izlikt virziena rādītājus uz Dēliņkalna virsotni

Virziena rādītāji jāizliek, lai apmeklētājus nemaldinātu par tās virsotnes atrašanās vietu.

izveidot monitoringa sistēmu plānā piedāvāto apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes novērtēšanai (3.2.10.)

Ir nepieciešams kontrolēt plānā piedāvāto apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti un ietekmi uz teritorijas biotopu stāvokli, tāpēc ir jāparedz vairāku monitoringa sistēmu izstrāde.

4.1.9.1. izstrādāt biotopu monitoringa sistēmu

Biotopu monitoringa sistēmas izstrāde nepieciešama, lai novērtētu biotopu stāvokļa izmaiņas teritorijā, apsaimniekošanas pasākumus ieviešot.

4.1.9.2. izstrādāt apsaimniekošanas pasākumu monitoringa sistēmu

Nepieciešams izstrādāt apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringa sistēmu, lai nepieciešamības gadījumā piedāvātu citus pasākumus.

4.1.9.3. veikt biotopu stāvokļa un apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu

Teritorijas apsekošana, lai novērtētu biotopu stāvokli un apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti, ir jāveic katru gadu, veģetācijas sezonas laikā. Īpaša uzmanība jāpievērš aizsargājamo biotopu stāvoklim.

4.2. IETEICAMAIS TERITORIJAS ZONĒJUMS

Saskaņā ar dabas lieguma reto un aizsargājamo biotopu dabiskajām robežām, dabas liegumā "Dēliņkalns" nodalāmas šādas funkcionālās zonas:

- 1) stingrā režīma zona;
- 2) regulējamā režīma zona jeb buferzona.

Regulējamā režīma zonā atļauta zemes transformācija tikai noteiktiem nolūkiem: skatu perspektīvu ierīkošanai, skatu torņa celtniecībai un atpūtas vietas ierīkošanai. Šīm darbībām nepieciešams Madonas RVP Alūksnes nodaļas un Alūksnes VM atzinums. Zemes transformāciju ieteicams veikt jau iepriekš antropogēni ietekmētās platībās – bijušajā deju laukumā, kur bija plānota estrādes celtniecība (saimniecības "Dēliņkalns" (kadastra numurs 3660 003 0059) teritorijā) un iecerētajā un daļēji izcirstajā skatu stīgā (caur saimniecībām "Dienvidi" un "Tortūži"). Būvniecībā par paraugu jāizmanto apkārtnes vēsturiskais apbūves stils un arhitektūras elementi.

Funkcionālo zonu robežas attēlotas 10. pielikumā. Pieļaujamās darbības attiecīgajās zonās atrunātas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektā (5.4. nod.).

V DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI

Tā kā teritorijai nav izveidota sava administrācija, plāna ieviešanā vēlams sadarboties zemes īpašniekiem, Jaunlaicenes un Ziemeru pagasta pašvaldībām un DAP.

5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA

Dabas aizsardzības plāna atjaunošana paredzēta pēc 5 gadiem.

5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS

Teritorijas plānojumos jāveic grozījumi saskaņā ar Latvijas likumdošanu.

5.4. INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS

Sagatavots saskaņā ar likuma
"Par īpaši aizsargājamām dabas
teritorijām" 17. panta otro daļu.

1. Šie noteikumi nosaka dabas lieguma "Dēliņkalns" zonējumu, individuālo aizsardzību un izmantošanu.
2. Dabas liegums "Dēliņkalns" izveidots ar mērķi saglabāt Dēliņkalna ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko vērtību un reģionam raksturīgo veģetāciju.
3. Dabas lieguma teritorijā ir spēkā īpaši aizsargājamo teritoriju vispārīgie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, ja individuālajos noteikumos nav noteikts citādi.
4. Dabas lieguma "Dēliņkalns" platība ir 44.7 ha. Lieguma robežu apraksts un shēma 1. pielikumā (2.pielikums).
5. Dabas liegumā "Dēliņkalns" atļauts veikt dabas aizsardzības plānā paredzētās saimnieciskās darbības un izcirst bīstamos kokus gar takām un meža ceļiem, nocirsto materiālu atstājot gar takām un meža ceļiem.
6. Dabas liegumā "Dēliņkalns" ir sekojošas funkcionālās zonas:
 - 6.1. stingrā režīma zona;
 - 6.2. regulējamā režīma zona jeb buferzona.

Funkcionālo zonu nogabalu saraksts un shēma dots 2. pielikumā (10.2. un 10.3. pielikums).
7. Stingrā režīma zona izveidota liegumā esošo dabisko meža biotopu, ES aizsargājamo biotopu un reto dzīvnieku sugu aizsardzībai.
8. Stingrā režīma zonai paredzētais apsaimniekošanas veids – neiejaukšanās.
9. Stingrā režīma zonā aizliegts:
 - 9.1. veikt jebkura veida saimniecisku un mežsaimniecisku darbību;
 - 9.2. veikt zemes transformāciju;
 - 9.3. ierīkot jaunus ceļus.
11. Stingrā režīma zonā pēc RVP Alūksnes nodaļas un Alūksnes VM atzinuma atļauts iekārtot jaunas izziņas takas, ja tas netraucē dabas vērtību saglabāšanai.
12. Regulējamā režīma zona izveidota, lai panāktu meža bioloģiskās vērtības palielināšanos un kopējās bioloģiskās daudzveidības palielināšanos lieguma teritorijā.
13. Regulējamā režīma zonā aizliegts:
 - 13.1. veikt galveno cirti un rekonstruktīvo cirti;
 - 13.2. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot augšanā atpalikušos, slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdaudzes vecums pārsniedz:

egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadus;

apšu audzēm – 30 gadus.
14. Regulējamā režīma zonā atļauta pļavas pļaušana, atbilstoši dabas aizsardzības plānā aprakstītajiem pasākumiem.
15. Regulējamā režīma zonā aizliegts veikt pļavas rekultivāciju.
16. Regulējamā režīma zonā pēc Madonas RVP Alūksnes nodaļas un Alūksnes VM atzinuma un saskaņā ar dabas aizsardzības plānu atļauts veikt zemes transformāciju skatu perspektīvu ierīkošanai, skatu torņa celtniecībai un atpūtas vietu ierīkošanai.

PIELIKUMS

Pielikumu saraksts

1. pielikums. Informatīvās sēdes un uzraudzības grupas sanāksmes protokoli.
2. pielikums. Dabas lieguma "Dēliņkalns" robežu apraksts un shēma.
3. pielikums. Dēliņkalna vēsturiskā apsaimniekošana (fotogrāfijas).
4. pielikums. Augšņu klasifikācija pēc FAO.
5. pielikums. Aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu aizsardzības statuss.
6. pielikums. Biotopu un zemes izmantošanas veida karte.
7. pielikums. Liegumā atrodošos mežaudžu meža taksācijas dati.
8. pielikums. Lieguma dabas aizsardzības vērtību karte.
9. pielikums. Lieguma tūrisma infrastruktūras karte.
- 10.1. pielikums. Lieguma zonējuma karte.
- 10.2. pielikums. Lieguma zonējuma shēma.
- 10.3. pielikums. Dabas lieguma funkcionālās zonas. Tabula.